

Stadsledningskontoret
Oscar Arnell
Epost: oscar.arnell@vasteras.se

Kopia till
Nya Västerås Flygplats AB

Kommunstyrelsen

Förordnande av tjänst av allmänt ekonomiskt intresse och allmänt intresse för Nya Västerås Flygplats AB

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige förordnar Nya Västerås Flygplats AB uppgiften att utgöra en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse och allmänt intresse med skäl och enligt villkor som följer de krav som uppställs av EU-kommissionen i sitt beslut av den 20 december 2011 om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

Förordnandet gäller som längst till och med den 13 oktober 2026.

Kommunfullmäktige antar den officiella handlingen förordnande av tjänst av allmänt ekonomiskt och allmänt intresse för Nya Västerås Flygplats AB, daterad den 4 augusti 2016.

Sammanfattning

Nya Västerås Flygplats AB är ett helägt kommunalt bolag som bedriver flygplatsverksamhet i Västerås. Bolaget erhåller offentlig finansiering för delar av sin verksamhet. Finansieringen täcker kostnader för att hålla flygplatsen öppen och tillgänglig för att erbjuda möjlighet för trafikering av skolflyg, ambulansflyg, militärflyg och annat samhällsnyttigt flyg samt privatflyg och flygmuseet.

En EU-rättslig regelreformer har fått konsekvenser för den fortsatta offentliga finansieringen av flygplatsen. För den fortsatta finansieringen behöver Västerås stad förhålla sig till de EU-rättsliga statsstödsreglerna och de särskilda besluten som gäller stöd till flygplatser.

Sammanfattningsvis betyder reglerna att det ekonomiska stöd som flygplatsen erhåller fortsatt kan ges utan förhandsanmälan och godkännande från EU-kommissionen för de delar som avser så kallad icke-ekonomisk verksamhet. För det fall stödet täcker eller kan komma att täcka delar av den ekonomiska verksamheten, kan stödet ges om det finns ett så kallat SGEI-förordnande.

Även regeringen, och i dess förlängning Transportstyrelsen, ställer krav på formellt antagna SGEI-förordnanden (uttryckt som ett politiskt beslut som pekar ut flygplatsen som tillhandahållande av en allmännyttig tjänst) för att

flygplatser ska kunna erhålla statliga bidrag genom länsplaneförordningarna samt förordningen om statsbidrag till icke statliga flygplatser.

Beslutet att anta ett förordnande att tillhandahålla en tjänst (SGEI-förordnande) är enligt kommunallagen förbehållet kommunfullmäktige.

I samband med beslutet om förordnandet beskrivs flygplatsens betydelse för Västerås tillgänglighet- och, utveckling (lokalt samt regionalt) för näringsliv, allmänhet, allmännytta och turism. Även det att flygplatsen tillgodoser särskilda behov i fråga om flygutbildning, räddningstjänst och militär. För stadens del fyller flygplatsen en viktig funktion som en del i helhetslösningen för en stad och region i stark utveckling.

Beslutsmotivering

Nya Västerås Flygplats AB är ett helägt (via koncernbolaget Västerås Stadshus AB) kommunalt bolag som bedriver flygplatsverksamhet i Västerås. Bolaget erhåller offentlig finansiering från Västerås stad. Finansieringen täcker kostnader för att hålla flygplatsen öppen och tillgänglig samt för att erbjuda möjlighet för trafikering av skolflyg, ambulansflyg, militärflyg och annat samhällsnyttigt flyg samt privatflyg och flygmuseet.

Kommunstyrelsen beslutade i mars 2016 om en särskild handlingsplan för bolaget. Målsättningen för handlingsplanen är att minska stadens kostnader samt öka tillgängligheten via flyg till- och från Västerås för både gods- och persontransporter. I ärendet redovisas viktiga ekonomiska och verksamhetsmässiga utgångspunkter för flygverksamheten samt stadens åtaganden som ägare. Handlingsplanen, exklusive bilagor, återfinns som en bilaga till denna tjänsteskrivelse.

En EU-rättslig regelreformer har fått konsekvenser för den fortsatta offentliga finansieringen av flygplatsen. För den fortsatta finansieringen behöver Västerås stad förhålla sig till de EU-rättsliga statsstödsreglerna och de särskilda besluten som gäller stöd till flygplatser.

EU-rättsliga utgångspunkter

För att principerna om Europeiska unionens inre marknad ska kunna fungera finns särskilda regler om statligt stöd. Syftet med reglerna är att se till att konkurrensen på EU:s inre marknad inte snedvrids.

Statsstöd regleras primärt i fördraget om EU:s funktionssätt (EUF-fördraget), artiklarna 107-109. Sverige har implementerat statsstödsreglerna genom lag (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler.

Statsstödsreglerna har även utvecklats genom så kallad sekundärlagstiftning. Aktuellt för flygplatser är EU-kommissionens nya riktlinjer för statligt stöd till flygplatser. Av riktlinjerna framgår på vilka villkor offentlig finansiering av flygplatser kan utgöra statligt stöd och på vilka villkor det eventuella statliga stödet är förenligt med den inre markanden.

Utöver de generella reglerna och riktlinjerna finns särskilda beslut från kommissionen, som beroende på flygplatsens passagerarantal, påverkar möjligheten att ge stöd samt villkoren för stödet.

Reglerna kring statligt stöd och villkoren för stöd till flygplatsen finns översiktligt beskrivet i bilagd tjänsteskrivelse om statligt stöd. Skrivelsen

bygger på en tjänsteskrivelse som kommunstyrelsen under våren 2016 fått ta del av i samband med EU-kommissionens frågor angående Västerås stads stöd till flygplatsen.

Sammanfattningsvis betyder reglerna att det ekonomiska stöd som flygplatsen erhåller fortsatt kan ges utan förhandsanmälan och godkännande från EU-kommissionen för de delar som avser så kallad icke-ekonomisk verksamhet. Det omfattar den absoluta huvuddelen av det stöd som lämnas till flygplatsen. För det fall stödet täcker eller kan komma att täcka delar av den ekonomiska verksamheten, kan stödet ges om det finns ett så kallat SGEI-förordnande.

Även regeringen, och i dess förlängning Transportstyrelsen, ställer krav på formellt antagna SGEI-förordnanden (uttryckt som ett politiskt beslut som pekar ut flygplatsen som tillhandahållande av en allmännyttig tjänst) för att flygplatser ska kunna erhålla statliga bidrag genom länsplaneförordningarna samt förordningen om statsbidrag till icke statliga flygplatser.

Beslutet att anta ett förordnande att tillhandahålla en tjänst (SGEI-förordnande) är enligt kommunallagen förbehållet kommunfullmäktige.

Den grundläggande förutsättningen för att kunna anta ett förordnande är att det är väl motiverat varför flygplatsen för Västerås och för regionen fyller en viktig allmännyttig funktion. Det är väsentligen samma utgångspunkt som gäller för all frivillig kommunal verksamhet, det vill säga staden måste kunna påvisa kommunnyttan och allmänintresset. Det är ett grundläggande krav som följer direkt av kommunallagen.

EU-kommissionens riktlinjer angående stöd till flygplatser medger stöd till flygplatser under mycket snäva förutsättningar. Ett centralt kriterium är att kommunen utan flygplatsen riskerar att bli isolerad från resterande delar av Europeiska unionen. Kriteriet är en viktig förutsättning för att upprätthålla konkurrensreglerna när fokus ligger på en flygplats kommersiella verksamheter. Genom att stadens inriktning i huvudsak utgår från att det är ett förordnande som avser både tjänster av allmänt intresse och allmänt ekonomiskt intresse och som inte lämnas med direkt stöd från riktlinjerna, med fokus på den icke-ekonomiska och icke-kommersiella delen av verksamheten, blir motiveringen något annorlunda jämfört med andra förordnanden där inriktningen är en annan. Vikten av att beskriva betydelsen av de verksamheter som finns vid flygplatsen för Västerås och regionens sociala och ekonomiska utveckling hamnar istället i fokus.

EU-kommissionen har uttalat att den vid en granskning kommer bedöma varje flygplats helt individuellt och från fall till fall. De generella förutsättningarna för förordnandena ska bedömmas helt utifrån omständigheterna i det enskilda fallet och de enskilda behoven i det område som flygplatsen betjänar. Det gör det svårt att jämföra med andra kommuners förordnanden, utgångspunkten måste tas från den egna verksamheten och förutsättningarna. En viktig parameter som är lika för alla är dock att de motiv och skäl som anförs från den som lämnar ett förordnande bör kunna styrkas genom objektiva undersökningar eller rapporter. Det kan på ett avgörande sätt stärka motiven som ligger till grund för ett förordnande. För staden är det angeläget att framgent ta fram och kommunicera en eller flera externa rapporter som sakligt och opartiskt kan stödja stadens förordnande.

Utformningen av förordnandet

Förutom att förordnandet ska vara officiellt beslutat och skriftligt finns inga juridiska formkrav för förordnandet. Beroende på utgångspunkten för förordnandet och med vilket stöd förordnandet ges, får det utformas för att passa varje enskilt fall. Även beroende på om det utformas mer som en separat handling eller vävs in till att bli en del av till exempel ett ägardirektiv till bolaget påverkar det förordnandets utformning.

Med det förordnande som föreslås kommer det för flygplatsen att finnas flera styrdokument som reglerar verksamhetens ändamål, syfte och omfattning. Bolagsordning, ägardirektiv samt förordnande beskriver och reglerar alla tre bolagets verksamhet. I fortsättningen kan det finnas behov av att göra en översyn för att, om möjligt, till exempel sammanfoga ägardirektiv och förordnande.

Motiv till att anta ett förordnande för Nya Västerås Flygplats AB

I samband med beslutet om förordnandet är det viktigt att beskriva flygplatsens betydelse för Västerås tillgänglighet- och, utveckling (lokalt samt regionalt) för näringsliv, allmänhet, allmännytta och turism. Även i de fall där flygplatsen tillgodoser särskilda behov i fråga om flygutbildning, räddningstjänst och militär. För stadens del fyller flygplatsen en viktig funktion som en del i helhetslösningen för en stad och region i stark utveckling. Nedan beskrivs flygplatsens samhällsnyttiga funktioner samt i övrigt hur flygplatsen bidrar till samhälls- och kommunnytta som en del i det totala transportsystemet.

Tjänster till skolflyg

Västerås flygplats är Sveriges mest trafikerade flygplats för skolflyg och på flygplatsen finns ett antal flygskolor stationerade. Under det första halvåret 2016 hade Västerås flygplats 9703 landningar med skolflyg medan den näst största flygplatsen vad avser skolflyg, Göteborg-Säve, hade 3863.

Skolflyget utgörs av två delar: Den första delen utgörs av trafikflygarutbildning inom ramen för den statliga yrkeshögskolan. Denna utbildning bekostas i sin helhet av svenska staten och utbildningen är studiemedelsberättigad. Den andra delen utgörs av trafikflygarutbildning där eleven själv bekostar utbildningen. Även denna utbildning är dock studiemedelsberättigad. De två typerna av skolflyg står för ungefär hälften var av det totala antalet skolflygningar.

För att en flygplats skall kunna fungera som skolflygplats krävs att den inte är för hårt trafikerad, samtidigt som flygplatsen måste erbjuda tillräcklig infrastruktur i form av inflygning och navigering. Dessutom måste flygplatsen vara belägen i närheten av större kommersiella flygplatser eftersom skolflyget är beroende av kommersiella piloter för att utföra utbildningen. Utifrån dessa kriterier har Västerås flygplats ett särskilt gynnsamt läge och rätt uppbyggnad.

Tjänster till allmänflyget

Västerås flygplats är Sveriges mest trafikerade flygplats även vad gäller allmänflyg. Under första halvåret 2016 stod allmänflyget för 4694 landningar medan motsvarande siffra för den näst största flygplatsen avseende denna typ av trafik (Göteborg-Säve) var 1879 landningar.

Privatflygets rotationer härrör till största del från flygningar av de flygklubbar som finns stationerade på flygplatsen, närmare bestämt Hässlö Flygförening, SAS Flygklubb och Stockholms Flygklubb. Därtill kommer en mindre andel som utgörs av flygningar av privatflygare som gör enstaka besök på flygplatsen. En del av de flygningar som utförs av allmänflyget sker inom ramen för de uppdrag som Frivilliga Flygkåren (FFK) utför. FFK har tillstånd från Transportstyrelsen att utföra flygningar i samhällets tjänst och sådana flygningar kan bestå i att spana efter vilda djur vid järnvägar och vägar, dokumentera skador på infrastruktur efter exempelvis stormar och positionering av radiosändare. FFK har sin nationella bas på Västerås flygplats. Övrig del av privatflyget utgörs dock av ren hobbyverksamhet.

Tjänster till ambulansflyg

Västerås flygplats erbjuder tjänster till ambulansflyg för landstinget i Västmanland. Ambulansflyg kan innefatta såväl patienttransporter som medicintransporter. Ambulansflygningarna utgör i sig en viktig del som komplement till markbundna transporter samt för specialflygningar men svarar endast för omkring en procent av det totala antalet rotationer på flygplatsen och utgör därför en mycket marginell verksamhet.

Tjänster till militärflyg

Svenska Försvarsmakten utför flygningar till och från Västerås flygplats i samband med stationering av svenska militära förband utomlands. Militära flygningar står för under 0,5 procent av flygplatsens totala antal rotationer och är därmed en mycket marginell verksamhet.

Skalskydd, brandförsvar, flygtrafikledning och säkerhetskontroll

Utöver ovan nämnda verksamheter bedriver Västerås flygplats även verksamhet som utgörs av skalskydd, räddningstjänst, flygtrafikledning och säkerhetskontroll.

Skalskyddet finns för att säkerställa att ingen obehörig kan ta sig in på flygplatsområdet genom att bl.a. upprätthålla och bevaka staket och grindar. Syftet med skalskyddet är att skydda civil luftfart och utgör ett utövande av det offentliga maktbefogenheter.

Flygplatsen har ett lagstadgat krav på att upprätthålla en räddningstjänst. Räddningstjänst ligger inom det offentliga ansvar och följer av Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om beredskap för räddningsinsatser samt räddningstjänst på flygplats.

Kontroll och övervakning av luftrummet är en annan viktig verksamhet för flygplatsen och dess funktion avseende trafikledning.

Slutligen genomför flygplatsen säkerhetskontroller. Att utföra säkerhetskontroller fyller en viktig funktion för den allmänna flygsäkerheten.

Övrig verksamhet

Utöver ovan angivna samhällsnyttiga funktioner fyller Västerås även en viktig funktion inom transportsystemet för regionen. Eftersom statligt stöd inte kan utgå till kommersiellt passagerar- och fraktflyg får sådan verksamhet bedrivas i den mån det förbättrar ekonomin på flygplatsen.

Flygplatsen får enligt förordnandet erbjuda även sådana tjänster av skäl som anges nedan.

Med utgångspunkt i Västerås geografiska läge, successiva tillväxt och med det demografiska faktum att nästan hälften av Sveriges befolkning bor inom en radie av 15 mil blir Västerås en mycket viktig nod för långsiktigt hållbara och trafikslagsövergripande transporter.

Hur staden ska växa finns beskrivet i Vision 2026 - Staden utan gränser och i Västerås Översiktsplan 2026 med utblick mot 2050. Inriktningen för planeringen är att befolkningen kan öka med 1 500 - 1 600 personer per år fram till 2050. En av de viktigaste frågorna för att klara en sådan utveckling är att både person- och godstransporter måste kunna svara upp mot de utmaningar som en sådan utvecklingstakt innebär. Till detta kommer lokala och nationella inriktningar för långsiktig hållbarhet samt klimatmål på EU-nivå. Staden behöver därför strategier och en faktisk utveckling som klara både tillväxten och att bidra till att inriktningar och mål långsiktigt kan nås. I Västerås finns tillgång till alla fyra transportslagen - väg, järnväg, sjö och flyg. Genom att fokusera på långsiktigt hållbara och effektiva lösningar för både gods- och persontransporter och nyttja transportsystemets sammanlagda kapacitet kan Västerås bidra till en positiv utveckling och möta de utmaningar som finns för såväl samhället som individen. I detta ingår att Västerås flygplats utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt. Med hållbart avses ekonomiskt-, socialt- och ekologiskt hållbart.

Västerås har genom sitt program för trafikövergripande godsinfrastruktur, antaget av kommunfullmäktige den 6 maj 2015, övergripande beskrivit hur Västerås vill bidra till en regionalt och nationellt hållbar godstransportkedja där de olika trafikslagen samverkar. Programmet syftar till att Västerås kan erbjuda god tillgänglighet lokalt, interregionalt och internationellt. Detta uppnås genom att Västerås är en nod där allt finns samlat i form av infrastruktur, samarbeten och hoplänkade system som gör att godsets hela resa kan beaktas.

I den handlingsplan för flygplatsen som antogs av kommunstyrelsen den 23 mars 2016 beskrivs även hur flygplatsen mer i detalj ska kunna ha en positiv utveckling och vilka steg som är viktiga för att flyget ska kunna bidra som en långsiktig del i det sammanlagda transportsystemet.

Det regionala och lokala näringslivet har vid upprepade tillfällen påpekat vikten av en flygplats placerad i närområdet. Tillsammans med befolkningstillväxten i Mälardalen och i synnerhet i Västerås och i Västerås närområde, där det med en ökande befolkning följer företagstillväxt som är beroende av att dess personal och produkter ska kunna transporteras effektivt och hållbart, fyller flyget som transportslag en viktig funktion som en komponent i transportsystemet. Flygplatsens regionalekonomiska betydelse har 2010 utretts av WSP Sverige AB, rapporten är bilagd detta tjänsteutlåtande.

Flygplatsen har även en modern och ändamålsenlig infrastruktur, vilket innebär att den är väl rustad inför framtida tillväxt och utökning. I dagsläget finns ingen flygplats i Västerås närhet som skulle kunna ta över ens den befintliga skol- och allmäntrafikeringen med hänsyn till trafikmängder, hangarytor, verkstäder etc. som idag finns vid Västerås flygplats. Med utgångspunkt i det infrastrukturella kapital som idag finns och den kapacitet

som flygplatsen har fyller flygplatsen idag och framåt en viktig regional funktion för flyget. Det kan även påvisas med utgångspunkt i till exempel Kommunförbundet Stockholms Läns rapport om allmänflyget. Rapporten finns bifogad till denna tjänsteskrivelse.

I beredningen av detta ärende har deltagit Patrizia Strandman, infrastrukturstrateg, Håkan Svärd, samhällsbyggnadsstrateg, Anders Gärdström, tf. VD Nya Västerås Flygplats AB. Stöd avseende utformningen av det officiella förordnandet har lämnats av advokat Pamela Hansson, Kastell advokatbyrå AB.

Bo Dahllöf
Stadsdirektör

Oscar Arnell
Chefsjurist

Bilagor

1. Officiellt förordnande av tjänst av allmänt ekonomiskt och allmänt intresse för Nya Västerås Flygplats AB, daterad den 4 augusti 2016.
2. Uppdrag – handlingsplan för Västerås flygplats aktiebolag, daterad den 21 mars 2016.
3. Tjänsteskrivelse om statligt stöd enligt EUF-fördraget samt frågan om tjänster av allmänt intresse och tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, datera den 4 augusti 2016.
4. Västerås flygplats regionalekonomiska betydelse en rapport från WS Sverige AB, daterad den 12 april 2010.
5. Förutsättningar för allmänflygplatser i Stockholmsregionen och dess närhet. Rapport från Kommunförbundet Stockholms Län, daterad mars 2014.

Förordnande av tjänst av allmänt ekonomiskt intresse och allmänt intresse för Nya Västerås Flygplats AB**Beslut**

I egenskap av ägare till Västerås Stadshus AB och därigenom Nya Västerås Flygplats AB (Flygplatsen), ålägger Västerås stad (Ägaren) Flygplatsen genom detta förordnande uppgiften att utföra tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SGEI) och allmänt intresse, i enlighet med specifikationen nedan. Flygplatsens förordnande sker i enlighet med Kommissionens Beslut av den 20 december 2011 om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, (2012/21/EU).

Ägaren ålägger Flygplatsen en plikt att tillhandahålla flygplatstjänster i Västerås.

Flygplatsen skall hålla flygplatsen öppen för samtliga nyttjare såsom allmänflyget, Försvarens flygningar, ambulansflyg inklusive organtransporter, övrigt samhällsnyttigt flyg, den statligt finansierade trafikflygarutbildningen inom yrkeshögskolan samt Västerås Flygmuseum och kommersiella flygskolor. Kommersiella flygskolor, förutom den statligt finansierade trafikflygarutbildningen inom yrkeshögskolan, skall täcka sina tillkommande kostnader och därutöver bära sin andel av de fasta kostnaderna och ge ett positivt nettobidrag till övrig verksamhet på flygplatsen.

Flygplatsen får därutöver erbjuda tjänster till kommersiellt flyg under de förutsättningar som anges i det följande.

Kommersiellt flyg, vilket innefattar reguljärt flyg, charterflyg och fraktflyg, samt därtill hörande tjänster såsom cafeteria, försäljning och parkering, skall täcka sina tillkommande kostnader. Kommersiellt flyg skall därutöver bära sin andel av de fasta kostnaderna och ge ett positivt nettobidrag till övrig verksamhet på flygplatsen.

För att säkerställa att en korssubventionering inte sker till kommersiellt flyg samt kommersiella flygskolor skall Flygplatsen redovisa kostnader för dessa verksamheter separat.

Ersättningsparametrar

Ersättning utgår med de kostnader som Flygplatsen har, exklusive den andel av kostnaderna som skall bäras av kommersiellt flyg och kommersiella flygskolor. Ersättning utgår med koncernbidrag i efterskott ("ersättningen"). Ersättningen innefattar inte en rätt för Flygplatsen att göra en rimlig vinst.

Ersättningen täcker även tillhandahållande av tjänster av allmänt intresse som inte är ekonomiska till sin natur, mer specifikt räddningstjänst, flygledartorn samt tjänster till flygklubben. Flygplatsen skall redovisa dessa kostnader separat.

Att undvika överkompensation

Flygplatsen skall varje år redovisa de kostnader den haft för utförande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och allmänt intresse. Om ersättningen överstiger kostnaderna minus eventuella intäkter i denna verksamhet skall Flygplatsen betala tillbaka överskottet. Om överskottet understiger 10 procent av den årliga genomsnittliga ersättningen får den föras över till nästa period och dras från den ersättningen som skall betalas för den perioden.

Flygplatsen skall därutöver för varje år redovisa de åtgärder som vidtagits för att effektivisera verksamheten.

Övrigt

Flygplatsen skall informera ägaren om passagerarantalet överstiger 200 000 passagerare per år.

Varaktighet

Förordnandet gäller i tio år från dagen för kommunfullmäktiges antagande av detta beslut.